STUDIEMATERIAL MUSIKLEKEN 2027

Musikleken

En lekfull tävling i musikens tecken

NBV
NYKTERHETSRÖRELSENS
BILDNINGSVERKSAMHET

Country Visa Jazz – tre musikaliska uttryck

Inledning

Ni är alla välkomna till ett cirkelmaterial som har tre genrer i centrum. Tre musikaliska uttryck som många människor har ett varmt förhållande till och som betyder mycket för dem. Under cirkelns sammankomster får ni ta del av de olika uttryckssätten, lära mer om både genrerna och utövarna samt lära av varandra i cirkelgruppens form. Detta kan fördjupa förståelse och öka kunskapen samt ge nya insikter.

Utifrån detta tredelade studiematerial får ni även en historisk tillbakablick samt glimtar av den nutida musiken. Att ni utbyter era tankar och värderingar i era diskussioner berikar cirkelns arbete. Lägg därför gärna stor vikt vid detta. Upplev visan, jazzen och countrymusiken med era sinnen och låt andra ta del av era känslor och reflexioner. Det kan bli underbara stunder fyllda av musik!

Gruppen hjälps åt med att leta fram musik och fakta innan träffarna. **Observera att ni även innan första sammankomsten och mellan sammankomsterna bör göra vissa efterforskningsarbeten och titta på hur ni kan fördela de praktiska uppgifter som finns.**

Cirkelledaren har kontakt med NBV innan cirkelstart och noterar närvaron. Denne leder diskussionerna och stödjer cirkelns deltagare när det gäller att fördela uppgifter och förbereda musikexemplen. Cirkeln ska sedan slutrapporteras till NBV.

Innehållet och temat i Musiklekens studiematerial 2026 tar er med på en musikalisk resa. Ni kommer att möta för er kända och okända artister inom de tre genrerna, låtar och historik och bekanta er mer med både kompositörer, textförfattare och artister. Ta tillvara detta under sammankomsterna.

Studiematerialet och cirkelformen uppmuntrar er att ytterligare fördjupa er i olika delar. Ni i cirkeln bestämmer själva om ni vill lägga till frågeställningar eller andra inslag. Vill ni träffas fler gånger än tre så står det er fritt. Sjung gärna! Berätta! Spela upp musik! Era egna tankar, minnen och upplevelser ska tas tillvara och tillför gärna andra musikstycken som kan bredda och fördjupa.

Cirkeln ska formas till er egen som gör att ni var och en får ut så mycket som möjligt av den.

Utrustning och övriga resurser

I cirkeln ska ni ha tillgång till följande för att cirkelarbetet ska gå smidigt; En dator med internet-uppkoppling och bra högtalare. En CD-spelare och eventuellt vinylspelare.. Besök gärna också biblioteket i era efterforskningar!

Studiecirkeln

Cirkeln ska omfatta minst tre sammankomster och totalt 9 studietimmar. Varje sammankomst är tre studietimmar normalt sett. En studietimme är 45 minuter. Var minst 5 deltagare för att ha en god diskussion. Bjud gärna in fler människor som ni tror kan bli ett tillskott till cirkeln och gemenskapen. Tänk efter om det finns någon annan förening eller grupp som ni kan samverka med. Det kan vara inom NBV och nykterhetsrörelsen men det kan också vara andra föreningar och enskilda som kan bidra.

Delar av studiematerialet kan användas för enstaka sammankomster som ni i så fall rapporterar som annan folkbildningsverksamhet om det inte är så att ni genomför en hel cirkel. Tävlingskvällen kan inte rapporteras som sammankomst.

Till sist i denna inledning hoppas vi på att ni får härliga sammankomster i cirkeln och även avslutningsvis en trivsam tävlingskväll! Musikupplevelser och fina diskussioner väntar. NBV och vi från tävlings-ledningen önskar er lycka till med både cirkel och tävling!

Följ nu med på denna musikaliska resa i tre musikaliska uttryck!

Studiematerial av

Johnny Boström

ANMÄL ER TILL TÄVLINGEN MUSIKLEKEN OM NI ÄNNU INTE HUNNIT GÖRA DETTA

Välkomna till Musikleken 2027!

NBV:s roliga, intressanta och populära tävling för alla studiecirklar och föreningar inom medlems- och samarbetsorganisationerna sker Tisdagen den 2 februari kl 19.00. En tävling för alla musikintresserade. Den innehåller både nyare och äldre inslag från musikens värld. Anmälan sker via hemsidan www.nbv.se/musikleken2027 senast den 24 januari 2027. Vi är dock tacksamma för er anmälan så tidigt som möjligt, speciellt om ni vill genomföra studiecirkel eller annan folkbildning.

Tävlingsledning är Johnny Boström och Lilleby Boström som nås via e-post bostrom62@yahoo.se eller via mobil/sms 070-340 86 52. Använd E-post och sms i första hand.

Välkommen med er anmälan!

Avsnitt 1

Slide guitar, FOTO: Islandstock

Country

Vi föreslår att ni börjar detta första avsnitt med en presentation av varandra och varför ni är med i denna cirkel och vad ni vill ha ut av den. Vilken bredd av erfarenheter finns vad gäller musik och de olika genrerna och stilarna?

Countryns ursprung och tidiga utveckling

Historiskt sett föddes countrymusiken i USA:s södra delstater under början av 1920-talet. Blandningen som blev musikstilen Country var afroamerikansk blues, gospel, keltisk och brittisk folkmusik samt även en viss inspiration från musik som spelades i bergsbyarna vid Appalacherna. Den sistnämnda musiken använde sig av fiol och banjo vilket inspirerade exempelvis bluegrass och hillbilly.

Jimmie Rodgers som även kallades countrymusikens fader använde sig av hillbilly med bluesen som inspiration och där fanns den berättande och personliga delen som mycket av countryn är känd för. Carl Sandburg, svenskättling som bland annat verkade som poet var pionjär kring dokumentationen av amerikansk folkmusik och var själv folkmusiker. Han inspirerade dåtida och kommande countryartister och var del av att lägga grunden för countrymusiken.

Några som bidrog till spridningen i radio och även den begynnande kommersiella utvecklingen var The Carter Family. De introducerade bland annat stämsång och uttrycksfulla gitarrarrangemang. De var med i formandet av countryns speciella “sound“.

1925 startade en radioshow som hette Grand Ole Opry som fortfarande sänder idag. Eftersom den blev mycket populär och gav spridning till många av låtarna och artisterna inom genren och eftersom den sändes från Nashville så gjorde detta "skyltfönster" att denna stad blev countryns huvudstad.

En annan intressant utveckling som ledde till en subgenre var westernfilmerna och de sjungande cowboys som förekom under 1930-talet och något årtionde framåt. Utifrån detta formades termen country & western. Gene Autry var en av många "sjungande cowboys".

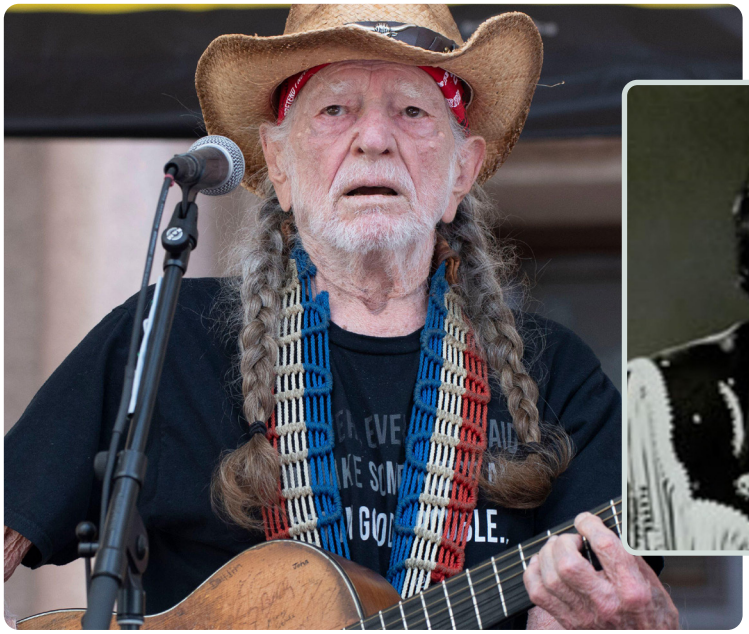
Många låtar började på 1940-talet att handla om ensamhet, arbetarklassen, hjärtesorg och var mer "bullriga" och råa till karaktären. Ur detta kom soundet Honky Tonk. Artisten Hank Williams var en av företrädarna för detta sound.

På 1950 och 60-talen ville man komma bort från Honky Tonk och göra så att countrymusiken kunde konkurrera lite med rocken i popularitet. Man ville nå en bredare publik och lade därför till körer och stråkar. En av de framstående under denna tid var sångerskan Patsy Cline. Från flera musiker kom en motreaktion mot det som man beskrev som alltför polerat. Åter blev musiken lite råare, mer personlig och ibland rockinfluerad. Några av de artister som ville skapa denna outlaw country på 1970-talet var Willie Nelson och Waylon Jennings.

Lyssna på ”Honeycomb” med Jimmie Rodgers, ”The Foggy Mountain Top” med The Carter Family, ”Back in the saddle again” med Gene Autry, ”Lost Highway” med Hank Williams, ”Walkiń after midnight” med Patsy Cline och ”On the road again” med Willie Nelson.

Frågor och uppgifter Countryns ursprung och tidiga utveckling

- Är ni bekanta med några av de uttryck som omnämns i texten? Om inte, ta gärna reda på betydelsen av dessa. Kan ni beskriva några av musikstilarna för varandra? Vill ni lägga till något till historiebeskrivningen?
- Är det några av artisterna som ni nu lyssnat på som speciellt fångade ert intresse? Berätta!
- Ge era spontana kommentarer kring de olika låtarna som spelats. Vad utmärker dem?
- Ta reda på mer om Patsy Cline och Willie Nelson och beskriv vad ni tror att dessa har betytt för Countrymusiken.

Willie Nelson, FOTO: Bob Daemmrich

Patsy Cline, FOTO: Archive PL

June Carter

Valerie June Carter Cash föddes i slutet av 1920-talet i Virginia. Förutom att hon blev en framstående countryartist och låtskrivare var hon också skådespelare och författare. Hon trakterade flera instrument såsom autoharpa, banjo och gitarr.

June började sin karriär i The Carter Family och deltog därmed i deras framgång. Hon sökte sig också andra vägar i sitt musicerande och i sitt låtskriveri. I slutet av 1960-talet hade hon träffat Johnny Cash och även gift sig med honom och fått barn. Värt att nämna är att hon har skrivit Johnnys hitlåt Ring of Fire.

Lyssna till exempel på hennes inspelningar av ”Wildwood Flower”, “Ring of Fire” och ”Jackson”

Frågor och uppgifter June Carter

- Finn uppgifter om June och hennes musiksamarbeten. Vad vet ni om hennes musikaliska samverkan och relation med Johnny Cash?
- Kan ni i gruppen sätta ord på den countrymusik som June spelar och sjunger och beskriva den? Tänk på text, instrument, kännetecken.
- Ta reda på mer om de instrument som June spelade. Vad kan ni få reda på om exempelvis autoharpa?

Johnny Cash

Vi kan med fog säga att han är en av de viktiga personerna inom countryn, om inte en av de mest framträdande. Johnny Cash hälsade på publiken med orden ”Hello, Ím Johnny Cash”, enkelt och utan stora gester. Det fanns också ett socialt engagemang hos honom.

Han blev känd som the man in black och han hade en mörk röst. Vi minns flera av hans hitlåtar och vi får också ha med perspektivet att han under sin produktiva karriär gav ut nya låtar och album under fem decennier. Han sålde över 50 miljoner album. Han hade en bakgrundsgrupp Tennessee Three med på scenen vilket gav ytterligare en dimension till framträdandena. Han har även uppträtt i Sverige vid flera tillfällen och bland annat även på fängelse.

Det som bör nämnas är hans långvariga missbruk av alkohol och andra droger. Detta hade i flera år en dålig påverkan på hans scen-framträdande och på det första äktenskapet och ledde bland annat till våldsamt beteende. Hans nya livspartner June, gav stöd och ställde krav och detta medverkade till att han till slut blev fri från missbruket. Många var förvånade över att han lyckades komma tillbaka på scenen och bli produktiv igen. Han fortsatte under de sista åren att spela in album och kunde även attrahera en yngre publik och lyssnare. Dessutom hade han med många gästartister på de sena skivorna.

Lyssna till exempel på ”Folsom Prison Blues”, ”I walk the line” och ”A boy namned Sue”.

Frågor och uppgifter om Johnny Cash

- Hur vill ni karaktärisera hans röst och framträdanden på scenen? Är det någon i gruppen som har någon favoritlåt med Johnny Cash?
- Det sägs i texten att han var en av de främst countryartisterna. Finner ni argument för detta? Vad berodde hans framgångar på tror ni?
- Det finns tyvärr fler exempel på amerikanska artister som hamnat i missbruk. Kan ni nämna några?

June Carter, FOTO: Trinity Mirror / Mirrorpix

Johnny Cash, FOTO: Pictorial Press Ltd

Emmylou Harris, FOTO: Pictorial Press Ltd

Emmylou Harris

Hon hade en begynnande akademisk karriär framför sig när musiken mer och mer tog överhanden i hennes liv. Hon blev tidigt inspirerad av Joan Baez och Bob Dylan och satsade på musiken vilket ledde till hennes första album i slutet av 1960-talet. Det första äktenskapet gick i kras och hennes ekonomi gjorde att hon fick flytta hem till föräldrahemmet och göra en nystart. Hon hade flera artistsamarbeten varav ett tidigt med Gram Parsons blev extra viktigt. Ett annat samarbete var med Linda Ronstadt. Med hjälp av en musikproducent började Emmylou göra egna album och även göra sig ett stort namn inom countrymusiken.

Under åren samverkade hon med Bob Dylan, Dolly Parton, Neil Young och många flera. I slutet av 1990-talet blev hon engagerad socialt i problemet med minor och organiserade konserter för en värld fri från landminor och för att väcka medvetenheten och de många oskyldiga offren i många länder.

Hon har även på 2000-talet givit ut album och har under åren fått flera utmärkelser och priser. Några som kan nämnas är flera Grammy Awards, Polarpriset, Nashville Music Award och har även blivit invald i Country Music Hall of Fame.

Lyssna på ”Boulder to Birmingham” ”Roses in the snow” och ”A ways to go”.

Frågor och uppgifter om Emmylou Harris

- Ta reda på mer om hennes artistsamarbeten och speciellt hennes samverkan med Linda Ronstadt och Dolly Parton vilket resulterade i något intressant. Vad?
- Känner ni till Emmylou Harris sedan tidigare? Vad tycker ni om hennes låtar? Kan ni finna någon mer låt som ni tycker om?
- Är priser och utmärkelser viktiga? Är de bevis för något? Har Emmylou blivit uppmärksammad även på annat sätt?

John Denver

Han föddes i Roswell, New Mexico som Henry John Deutschendorf Jr i början av 1940 talet och dog i flygolycka bara 53 år gammal. John hade en jobbig barndom och det var när han var 11 år och fick en gitarr av sin äldre släkting som han påbörjade sin musikaliska bana. Under college och universitetstiden bytte han namn till John Denver och blev med i en folkmusikgrupp. Efter några år inledde han sin solokarriär och fick framgångar bland annat med låten Leaving on a jet plane.

Han gav ut sitt första album. Han spelade på små klubbar och hade några år då han försökte överleva på musiken även om det var knapert. Hans tredje album Poems, prayers & promises blev hans genombrott bland annat med låten Take me home, Country roads. Denna låt klättrade på hitlistorna. Därefter följde en lång rad av album, framträdande och medverkan i olika TV-program och shower och inte minst i radio.

Han var under en lång period en av de mest älskade artisterna. Många av texterna handlar om glädjen han fick av naturen och av att vara en ”countryboy” och om relationer där texterna även ibland inkluderade kärlek.

Han spelade in ungefär 300 låtar varav 200 var skrivna av honom själv, gav ut 33 album varav flera blev guld- och platinum skivor.

Lyssna bland annat på ”Sunshine om my shoulders”, ”Take me home, Country Roads”, ”Annies song” och ”Starwood in Aspen”.

Frågor och uppgifter John Denver

- Ta reda på mer om Johns karriär och liv. Berätta för varandra.
- Har ni några funderingar kring varför John Denver blev så populär? Vet ni något om de TV-program och shower som han var med i?
- Prata om de naturteman som finns i texterna. Ge exempel från bland annat de låtar som ni nyss har lyssnat på. Finns även andra exempel på låtar med naturteman som ni kan finna och lyssna på?

John Denver, FOTO: United Archives GmbH

Whitney Houston, FOTO: Logic Image

Dolly Parton, FOTO: Ritzau

Dolly Parton

Hon föddes i januari 1946. Uppväxten var i Tennessee och hon uppträdde redan som barn. Dolly uppfostrades i en stark kristen tradition i sitt lilla hem under ganska fattiga förhållanden. Denna tradition gjorde stort intryck på henne, både vad gäller värderingar och musik.

Hon bekantade sig med countrymusiken under 1960-talet och sitt debutalbum som kom 1967 hette Hello, I'm Dolly. Låten Jolene blev hennes stora genombrott i början av 1970-talet. Tidigt i karriären gjorde hon låten I will always love you och använde den bla i en film. Låten fick i nytt arrangemang även ett stort genomslag tio år senare med Whitney Houston.

Dolly hade en ganska säregen sångröst och var också känd för sin humor. Hon spelade flera instrument. Förutom musik har hon även varit framgångsrik som skådespelare. Det är få som slår henne vad gäller att göra låtar, nämligen över 3000! 25 av dem har varit etta på Billboards countrymusiklista. Hon har tagit emot många Grammy Awards och är invald i Country Music Hall of Fame. Dessutom har hon nominerats till en Grammy och en Oscar som skådespelare.

Några nedslag i hennes övriga liv är att hon har skapat nöjesparken Dollyworld med över 2 miljoner besökare varje år, bidragit till att rädda den vithövdade örnen i vilt tillstånd, skänkt pengar till välgörande såsom hennes läskunnighetsprogram där hon bidrar till att skicka böcker till 850 000 barn i flera länder. Dessutom har hon givit stora bidrag till projekt med anknytning till bekämpning av aids.

Lyssna till "I Will Always Love You", "Jolene", "Coat of Many Colors" och "The Rose"

Frågor och uppgifter Dolly Parton

- Ta reda på mer om Dollys karriär och brokiga liv. Leta även reda på några av de filmer som hon medverkat i. Beskriv vad ni vet för varandra.
- Ta även reda på mer om de övriga priser som hon erhållit som sångerska, låtskrivare och skådespelare.
- Vad anser ni i gruppen om hennes låtar och om hennes sångröst. Hur blev hon så stor inom countrymusiken? Har hon spelat/uppträtt i Sverige?

Alf Robertson , FOTO: Okänd

Kikki Danielsson , FOTO: Okänd

Tidig Svensk country

Under 1970- och 80-talet började den svenska countryn spridas mer och mer och har under åren visat sig vara mycket livskraftig. Bland annat dansbandscountry blev mycket populärt och där fanns profiler såsom Alf Robertsson och Kicki Danielsson samt Mats Rådberg. Naturligtvis blir det mycket av svensk berättartradition blandat med influenserna från amerika.

Man kan säga att det finns minst två perspektiv på countryn i Sverige. Dels de som hämtar inspirationen främst från den amerikanska södern och har en publik som gärna tar på cowboyhatten, dels de som använder många svenska referenser och gör texter om livet på den svenska landsbygden och influeras av svensk folkmusik. Dessa sånger är oftast på svenska.

Andra artister inom tidig svensk country som bör nämnas är bland annat Cacka Israelsson, Christina Lindberg och Carina Wessman.

Lyssna till exempel på ”I mina skor” med Alf Robertsson, ”Jag är på väg” med Kicki Danielsson, ”Många mil” med Mats Rådberg, ”Ta mej med” med Carina Wessman samt ”En sliten grimma” med Cacka Israelsson.

Frågor och uppgifter Tidig svensk country

- Tänk på texterna i en del av de melodier ni nu lyssnat på. Vad kan ni säga om dessa?
- Vilka dansband kommer ni att tänka på när texten nämner dansbandscountry?
- Kan ni finna några fler artister och låtar från countryns tidiga period?
- Jämför med den amerikanska countrymusiken. Kan ni komma fram till några skillnader respektive likheter?

Hasse Anderssom, FOTO: Barbro Bergfeldt

Hasse Andersson

Han föddes i Malmö 1948 och redan i grundskolan började han uppträda bland annat på skoldanser. Hasse började i popband redan i 15-årsåldern och sjöng bland annat på Kiviks marknad. Att satsa på musiken helt och hållet kändes i början som ett vågspel så han utbildade sig till plåtslagare och har även senare i livet jobbat periodvis som särskolelärare och i vården.

I början av 70-talet flyttade han till byn Kvinnaböske och startade band. De gav ut album där bland annat låten Skomagare Anton var med. Han uppmärksammades som countrysångaren som sjöng på skånska. Därefter kom fler hits såsom Änglahund och då var hans smeknamn Kvinnaböske redan etablerat.

TV-programmet Hasse och hans vänner började sändas på 80-talet med scenografi som en lada. Det blev populärt och så småningom blev ladan verklighet 1991 då han startade en showkrog i en riktig lada. Under 14 säsonger var han också med och spelade barnteater. Han och hans fru Monica Forsberg åkte runt med musikalen Svingelskogen där han spelade isbjörn. Han var också under ett antal år bosatt i Värmland.

Även om Hasses storhetstid var på 70-80-talen så fick han ett genombrott på äldre dagar i melodifestivalen 2015 där han sjöng låten Guld och gröna skogar. En låt som uppskattades av flera generationer. Han genomförde ett stort antal spelningar i åren efter detta men har av naturliga skäl trappat ner.

Lyssna till exempel på ”Skomagare Anton”, ”Tänker du på mig”, ”Guld och gröna skogar” samt ”Kräftfisket”.

Frågor och uppgifter Hasse Andersson

- Ta reda på mer om Kvinnaböske band och om Hasses tid i Värmland och bland annat barnteatern Svingelskogen? Berätta!
- Har någon av er i gruppen speciella minnen från en spelning eller en låt av Hasse?
- På vad sätt har han försökt uttrycka sina känslor och tankar i sina texter?
- Låten kräftfisket är speciell på flera sätt. Hur uppfattar ni texten och sättet att beskriva?

Inger Nordström, FOTO: Okänd

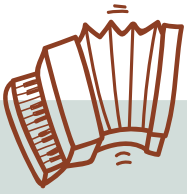
Inger Nordström

Denna på 1960-talets början Karlstadsfödda kvinna var i inledningen av sin karriär under 1980-talet en känd dragspelare. Hon har även spelat in album med den norske dragspelaren Sigmund Dehli. Detta fick ett fint mottagande och pris i Norge. I slutet av detta årtionde gick hon på allvar in på Countrymusiken och var med i bandet Freetown Highway som fick en förstaplats i country-SM.

Ett par år senare startade hon det egna bandet Inger Nordström ńher Rhinestone Band och vann country-SM även med detta band. Under nästan 20 år turnerade de runt och spelade även på olika platser i övriga Europa och i USA. Hon har även deltagit i melodifestivalen på 1990-talet. Hon flyttade till Grästorp och blev en välkänd radioröst i radio Skaraborg. Programmet hette Country Corner. Bland hennes albuminspelningar kan nämnas den soloplatta som hon spelade in i Nashville i slutet av 1990-talet tillsammans med kända musiker.

Vid sidan av musiken som hon har fortsatt med alla år har hon också under senare årtionden varit chef för Riksteatern Väst och VD för Rörstrands museum samt senaste åren verksamhetsledare för Grästorps konserthus och kulturskolan. Hon har med andra ord en bred kulturerfarenhet.

Lyssna på ”My hands are full”, ”Doṅt let the loneliness grow” och ”The only girl”.

Frågor och uppgifter Inger Nordström

- Finn uppgifter om Ingers karriär som dragspelare. Beskriv för varandra.
- Hur många album har hon spelat in med countrymusik? Kan ni finna några uppgifter om vilka artister/musiker hon samarbetat med?
- Ge varandra era reaktioner på de musikexempel som spelats upp. Har texten i hennes låtar stor betydelse? Vad anser ni om att låtarna är på engelska? Är musiken dansvänlig?

Countrymusiken under 2000-talet och framåt

Beträffande modern Country så har genren delvis utvecklats till en global miljardindustri. Artister som Garth Brooks och senare Taylor Swift har rötterna i countrymusiken men gör ibland så kallad crossover. Det finns numera exempelvis countrypop, indie country och countryrock. Några kvinnor som kommit fram på senare tid är Casey Musgraves och Miranda Lambert. Numera finns framgångsrika countryartister från flera andra länder såsom Japan där Tomi Fujiyama är en av dagens countrysångare eller Brasilien där country kallas ”sertanejo” och en av artisterna är Zezé Di Camargo. De svenska artisterna Jill Johnsson, David Ritschard, Christian Kjellvander och Karin Risberg är några sångare vars stil skiljer sig åt men som är en del av den svenska countrymusiken idag.

Lyssna till exempel på ”Teardrops on my guitar” med Taylor Swift, ”That summer” med Garth Brooks, ”Rainbow” med Casey Musgraves, ”Annorlunda” med Karin Risberg, ”Slow walk in the country” med Christian Kjellvander och ”Fånga gårdagen” med David Ritschard.

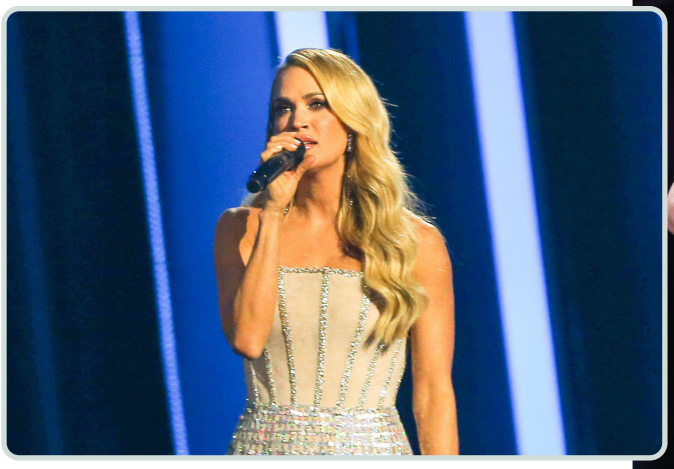
Frågor och uppgifter Countrymusiken under 2000-talet och framåt

- Tänk på texterna i de låtar ni nu lyssnat på. Vad kan ni säga om dessa? Är det någon som berör er mer än andra? Finner ni berättelserna? Berätta för varandra.
- Ta reda på mer om artisterna Casey Musgraves och David Ritchard samt Christian Kjellvander. Försök även finna något från deras privata bakgrund som kan ha medverkat till att forma dem som artister.
- Kan ni höra skillnad mellan exemplen från nutidens country i USA och countryartisterna i Sverige? Ge era spontana reaktioner.

Taylor Swift, FOTO: MediaPunch Inc

Garth Brooks, FOTO: Pictorial Press Ltd

Carrie Underwood, FOTO: Admedia Wire LLC

Luke Combs, FOTO: AFF

Carrie Underwood och Luke Combs

Carrie är en amerikansk countrysångerska som är född 1983 i Oklahoma. Hennes mediala genombrott var när hon vann American Idol 2005. Hennes musikgenombrott kom med hit-låten Inside your heaven.

Hon har släppt tio album och flera singlar och blivit mycket pris-belönad exempelvis med en Grammy. Hon har också blivit vald till favorite female artist of country music. Hon turnerar mycket och har en stor publik och lyssnare främst i USA och i Storbritannien. Vid sidan av musiken är hon också mycket intresserad av hälsa och har startat ett eget fitnessmärke.

Luke föddes 1990 i North Carolina och började framträda på scen som barn. Han slutförde inte sina collegestudier utan flyttade till Nashville där han påbörjade sin karriär. Under uppväxten upplevde han ångestbesvär och tvångsbeteende. Han upplever nu att han kan kontrollera detta bättre men att det ibland påverkar hans kreativa arbete med musiken.

Han släppte sin första EP 2014 och sitt första album 2017. Detta innebar hans genombrott och ledde till att hans framgångar som artist växte. Han har nominerats till ett flertal priser och utnämnts till Årets underhållare inom countryscenen. Han har också erhållit Country Music Awards och Academy of Country Musik Awards flera gånger, för att nämna några av de utmärkelser han fått. Han har nyligen haft framgångsrika framträdanden i Sverige och han genomför många turnéer och konserter. Luke är en av de senaste årens främsta stjärnor på Countryscenen.

Lyssna på ”Cowboy casanova” och ”Doṅt forget to remember me ” med Carrie samt ”Be by you” och ”Sleepless in a hotel room” med Luke Combs.

Frågor och uppgifter Carrie Underwood och Luke Combs

- Nu har ni lyssnat till musikexemplen. Diskutera hur ni uppfattar berättelserna. Den ena av Carries sånger har en andlig ton, finner ni fler sådana exempel? Lukes sånger som ni lyssnat på handlar om att vilja vara nära den man älskar och om saknad. Hur tycker ni att han beskriver detta?
- Ta reda på och ge varandra lite mer bakgrundsfakta om Carries och Lukes karriärer och privatliv.
- Varför tror ni att bland annat dessa countryartister blev så populära?

First aid kit, FOTO: Renee Koukoulas / Stockimo

Chris Kläfford, FOTO: Rolf_52

Chris Kläfford och First Aid Kit

Chris är känd som Chris Kläfford även om Kläfford är ett av hans förnamn. Han föddes 1989 i Lindesberg och fick sitt genombrott som artist genom att vinna musikprogrammet Idol 2017.

Han sjöng då John Lennons «Imagine» som har haft 8 miljoner visningar på youtube. Han har även tävlat i Americás got talent.Även om Chris blandar olika genrer finns många av countrymusikens starka kännetecken närvarande. Berättandet som tar upp om vänskap, lojalitet, självkänsla och personliga erfarenheter gör att lyssnaren får en närhet. De ofta avskalade orden och fraserna sätter låtens budskap i centrum. Han förenar röstens styrka och nyanser med verklighetsnära texter.

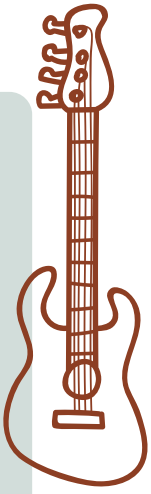
First Aid Kit består av systrarna Klara och Johanna Söderberg, födda i början av 1990-talet. De har sjungit så länge som de minns och haft musik omkring sig under uppväxten. Klara och Johanna började på allvar skriva musik/låtar tillsammans när de var tonåringar och gjorde sin skivdebut 2008. Därefter har det blivit flera album med flera hitlåtar som givit dem en stabil karriär.

De influeras främst av Country och Americana. Deras andra album The lions roar förde dem till att bli albumetta på Sverigetopplistan. De har även varit på listor i USA och i Storbritannien. Johanna spelar bland annat gitarr, elbas, autoharpa och keyboard och Klara spelar gitarr. Båda sjunger ofta och i stämmor. När de har konserter och turnéer medverkar flera andra musiker på scenen.

Lyssna till exempel på ”Headlights”och ”Chasing heartaches” med Chris Kläfford samt ”The lions roar” och ”Emmylou” med First Aid Kit.

Frågor och uppgifter Chris Kläfford och First Aid Kit

- Chris har haft sina influenser från flera olika musikstilar. Ta reda på mer om vilka och hur de påverkat hans sångstil och framträdanden. Har ni hört ytterligare fler låtar av honom?
- Emmylou som ni lyssnat på handlar om Emmylou Harris. Vet ni något om i vilket sammanhang som systrarna har sjungit denna låt för henne?
- I texten använder vi begrepp såsom Americana när vi beskriver First Aid Kits musik. Ta reda på mer om vad detta begrepp innebär. Ta även reda på mer om systrarnas musikaliska familj och berätta för varandra.
- First Aid Kits framföranden bygger mycket på röster och berättelser. Vilka är era intryck och vet ni några fler låtar av gruppen?

Erika Jonsson

Hon blandar den klassiska amerikanska countryn med sina rötter från Värmland och har en jordnära och varm stil. Detta märks i både hennes texter och i hennes musik. Många beskriver hennes musik som äkta!

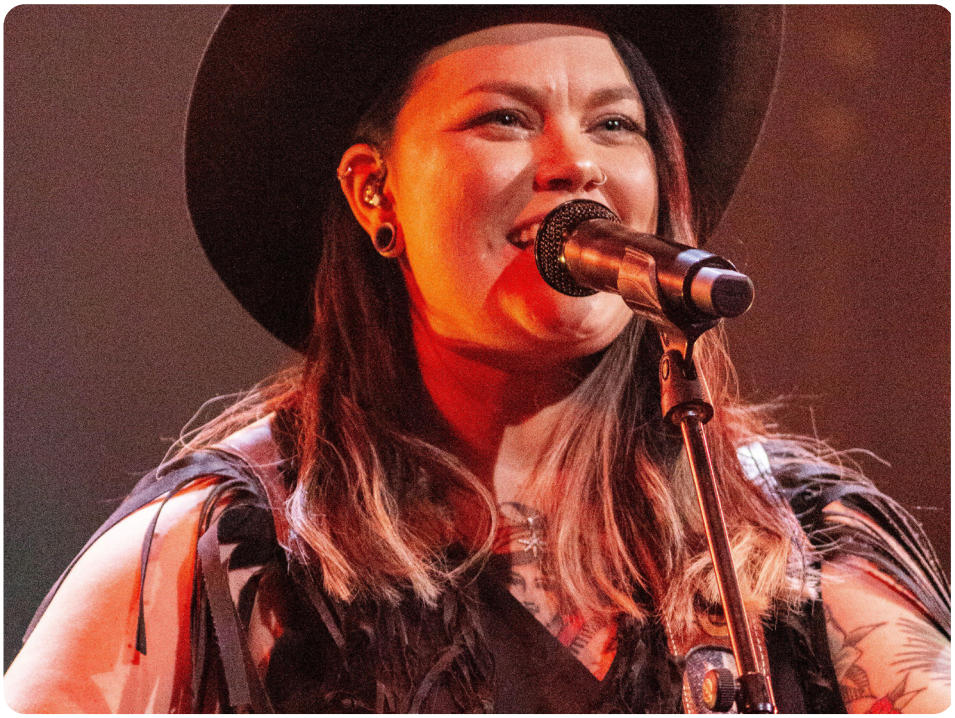
Erika föddes år 1991. Under barndomen följde hon med sin mor till de värmländska skogarnas dansarrangemang. Hon upptäckte att musiken är en del av livet och detta gav upphov till en livsglädje som återspeglas i hennes varma och genuina musik. Hon tog en plats på countryscenen med Sången om Värmland som blev hennes genombrott. Erika har blivit en av Sveriges countryartister som har en växande publik runt om i landet och i Norden. Hennes liveframträdanden är mycket uppskattade genom hennes röst, texter och scennärvaro.

Hon har även arbetat som personlig assistent och som lastbilschaufför vilket givetvis också bidragit till hennes musikskapande likväl som att hennes barndom och naturupplevelser gjort detta. Numera är hon bosatt i Stockholm men har kvar sitt hjärta i hemlandskapet. Hon har delat med sig av sina tankar och musik i TV-programmet Countrylandet Sverige. Hennes låtar har lyssnats på över 25 miljoner gånger på sociala medier och hon har givit ut album helt på svenska.

Lyssna till exempel på ”Lastbil 7-5”, ”Sången om Värmland” och ”Country tack var er”.

Frågor och uppgifter Erika Jonsson

- Titta på hennes del av TV-programmet Countrylandet Sverige (avsnitt 3 ca 26 minuter in i programmet) under sammankomsten. Ge varandra era reaktioner.
- Låtarna som ni lyssnat på är typiska exempel på mycket av det som beskrivits i texten. Hur tycker ni att hon lyckas att förmedla berättelsen och musiken?
- Mot bakgrund av det ni läst och hört om svensk country, anser ni att många lyssnare och artister har lyckats att skapa en genuin svensk känsla kring countrymusiken?

Erika Jonsson, FOTO: NurPhoto SRL

Zac Brown band, FOTO:

Tim Bergling, Avicii , FOTO: Courtesy of Blix Records

Avicii

Det är många som inte direkt tänker på countrymusik i kombination med Avicii, eller Tim Bergling som hans namn var. Men flera av hans låtar bygger på tydliga countryelement (akustisk gitarr, bluegrass-/country-sång) och beskrivs återkommande som genre-brytande country-pop/EDM-crossover-låtar. Efter att dessa låtar hade slagit igenom påverkade de även andra inom den elektroniska musiken att göra liknande countrylåtar. Artisten Maren Morris låt The Middle är ett exempel på denna genrebrytande stil och gruppen Zac Brown Band har provat på kombinationen med elektronisk musik på ett lyckat sätt. Denna grupp gjorde även vokala insatser på Aviciis låt ”Broken Arrows”

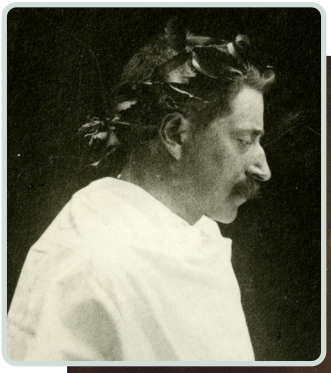
Lyssna på ”Wake me up” ”Broken Arrows” och ”Hey Brother”.

Frågor och uppgifter Avicii

- Finn mer fakta om Aviciis musik och de olika genrer han tagit inspiration från och dela denna fakta med varandra. Hitta information om hans artistsamarbeten.
- Ta gärna avstamp i musik-exemplen ni hört och försök finna flera låtar av honom där ni finner drag av Country. Uppskattar ni hans musik?
- Kan ni förstå denna musiks popularitet och Aviciis popularitet? Berätta för varandra.

Till nästa gång

Ta reda på mer om det som nämns i nästa avsnitt. Dela gärna upp dessa efterforskningar mellan er. Förbered och ta fram de musikexempel som nämns i texten. Förbered gärna de praktiska uppgifter som anges i uppgifterna genom att fördela dem mellan medlemmarna i cirkelgruppen.

Gustaf Fröding, FOTO: Okänd

Carl Micheael Bellman, PORTRÄTT: Per Kraff

Visan

Liten vishistorik

I en visa bildar text och musik en sammanflätad enhet. Visan är till för att sjungas inte läsas. Visan är oftast intim och personlig och mindre högstämd. Framförandet är en viktig del av visan där trubaduren/artisten ska tillföra sin tolkning.

Låt oss börja på 1600-talet och Lars Wivallius där visan Mitt hjärtas tröst och lilja finns bevarad åtminstone i text även om försök gjorts att göra tidstypisk musik till denna. Visan Skulle jag sörja då vore jag tokot av Lasse Lucidor är ett annat känt exempel på äldre visor. Flera av denne ofta burleske diktares texter och dikter har tonsatts långt senare.

När vi kommer till 1700-talet måste vi nämna Carl Mikael Bellmans visor som till stor del är bevarade i våra dagar. Anna-Maria Lenngren gjorde ett flertal visor och bland annat Pojkarne som finns bevarad.

På 1800-talet finns mer historik bevarad och några namn och visor som bör nämnas är Gustaf Fröding och Erik Axel Karlfeldt vars dikter ofta passade väl som tonsatta visor och de blev också inspiratörer för många av visdiktarna på 1900-talet. Andra som bör nämnas är bla Gunnar Wennerberg samt Skillingtrycken. De sistnämnda trycken hade förekommit under flera århundraden och spridits främst på landsbygden. Texterna var ofta skämtsamma, men många var också djupt sorgliga. Man angav och använde ofta redan kända melodier

bland annat eftersom många inte kunde läsa noter samt för att det på detta sätt var enklare att sprida texterna. Ibland var texterna aktuella och beskrev händelser och spred på detta sätt nyheter över landet.

Lyssna på ”Skulle jag sörja då vore jag tokot” med Ulf Bagge, ”Pojkarne” med Torsten Mossberg och ”Lasarettvisan” med Maritza Horn samt ”Spelmansvisa” med Hootenanny Singers och ”Liten visa om huruledes livet är kort liksom kärleken” av Astrid Lindgren.

Frågor och uppgifter Liten vishistorik

- Visan/skillingtrycket av Astrid Lindgren som i filmen sjungs av pigan Lina ska efterlikna ett skillingtryck från 1800-talet. Kan ni finna några ”äkta” skillingtryck från 1800-talet? Diskutera om vad som utmärkte ett skillingtryck och vilken betydelse dessa tryck har haft.

- Utifrån musikexemplen, vad har ni för tankar kring de tidiga visorna? Hade de några speciella kännetecken, teman etc?
- Varför tror ni att Fröding och Karlfeldts texter kändes ”vismässiga”? Titta exempelvis på dikter och vistexter i Frödings diktsamling Guitarr och dragharmonika samt Karlfeldts Fridolins visor. Har dessa några likheter med de kännetecken som nämns tidigt i texten till detta avsnitt?

Carl Michael Bellman

Han är en av de mest kända skalderna i Sverige och beskrivs ofta som nationalskald. Han föddes 1740 i Stockholm. Bellman debuterade som 17-åring och blev snabbt populär. Han anlitades på fester och tillställningar och var mycket sällskaplig. Han blev känd bland annat för sina satiriska dikter och visor. En känd bibelparodi är Gubben Noak.

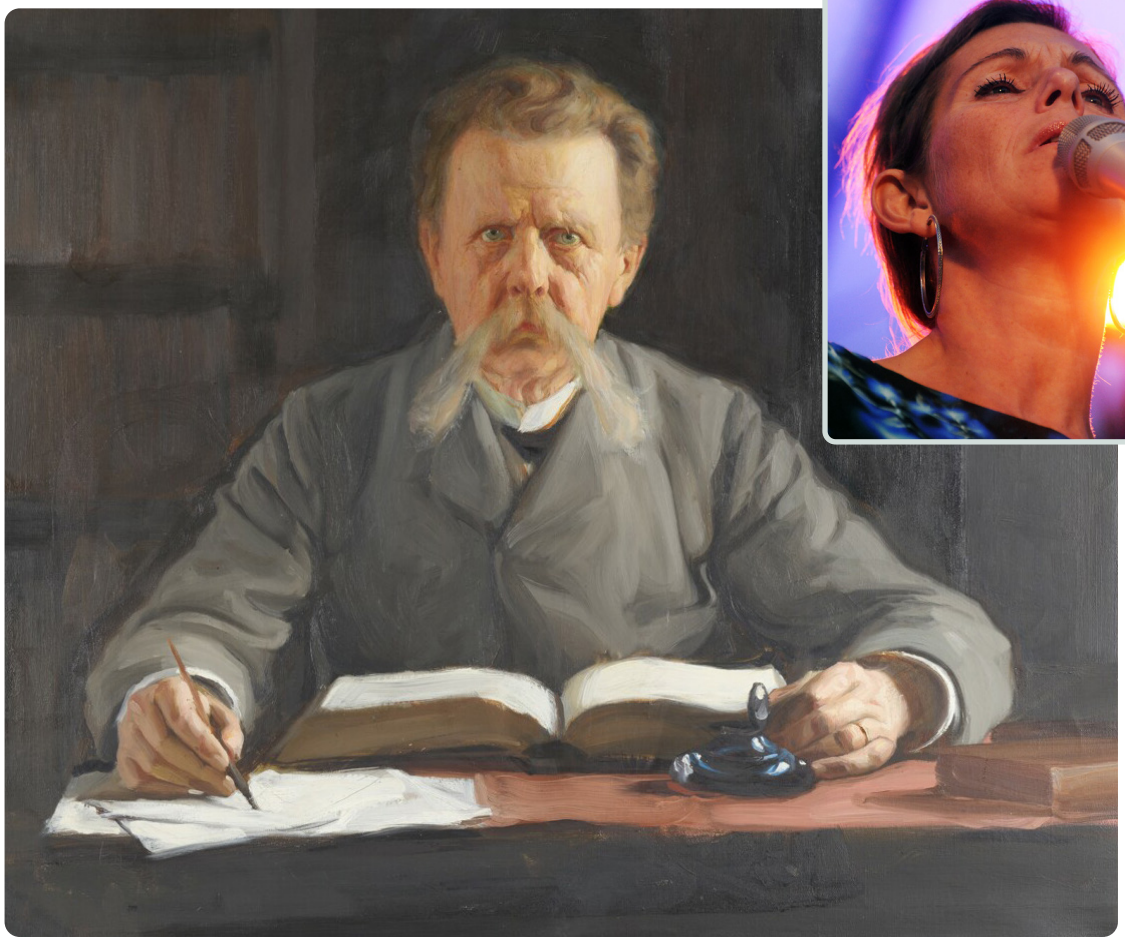
Carl Michael var en estradör vilket innebar att han ibland trollband sin publik med sin musikaliska begåvning. Han använde också något som kan liknas vid teaterroller när han framförde sina visor. Denne skald spelade luta, klaver och cittra. Bellman levde under den gustavianska tiden under Gustav III. En tid då hovet och nöjeslivet ansåg att teatern, musiken och litteraturen var viktiga. Denne skald var mycket uppskattad av kungen trots Bellmans supande och dåliga ekonomi som gjorde att han ständigt stod i skuld till flera. Kungen gav Bellman en tjänst som sekreterare vid Nummerlotteriet och titeln hovsekreterare.

Fredmans epistlar och Fredmans sånger som är hans mest kända verk för oss in i en värld med ett myllrande folkliv och han skildrade människor och miljöer och högt och lågt. Fredman och Ulla Winblad är bara två av de diktade karaktärerna som förekommer i texterna.

Lyssna till ”Fjäriln vingad syns på Haga” med Ulrika Linqvist, ”Märk hur vår skugga” med Sofia Karlsson samt”Ulla min Ulla” med Tommy Körberg.

Frågor och uppgifter Carl Michael Bellman

- Hur såg Stockholm ut på den här tiden och miljöerna som Bellman skildrar? Kan ni finna några uppgifter om detta?
- Carl Michael rörde sig ofta i de finare salongerna och i högre ståndens värld. Kan ni beskriva det folkliv som han oftast skildrade?
- Ge varandra era åsikter om de musikexempel som ni lyssnat på.
- Utsvävande leverne och supande finns ofta med i hans epistlar och sånger. Kan ni finna fler visor som skildrar och ibland till synes förhärligar detta?

Helen Sjöholm, FOTO: Okänd

Gunnar Wennerberg, PORTRÄTT: G. Bernhard

Gunnar Wennerberg

Denne man född 1817, var känd i sin tid och hade många strängar på sin lyra. Han var skald och tonsättare och det är dessa delar som vi mest ska koncentrera oss på här men även politiker, ecklesiastikminister, ämbetsman med mera. Han satt med i Svenska Akademien och i Kungliga Musikaliska Akademien.

Vad gäller visor och dikter som även tonsatts senare är han mest känd för Gluntarne, en sångsamling består av 30 duetter som skildrar episoder ur Uppsalas studentliv. Flera av dem spreds i avskrifter och sedan häften även i övriga Sverige. Gunnar var med i ett student-sällskap som hette Juvenalerna och där fanns en ung man med som sjöng uppländska bondvisor och som kallades Glunten och flera duetter skrevs för honom och magister Wennerberg. Gluntarne kombinerar en visaktig sångstil i duettform med viss stämsång. Dessa visor är influerade av Bellman och studentlivet.

Lyssna till exempel på “En månskensnatt på slottsbacken” med Vibafemba, “Här är gudagott att vara“ med Helen Sjöholm och “En solnedgång i Eklundshovsskogen” med Richard Ringmar, Carl-Olof Jacobson och Håkan Sund.

Frågor och uppgifter Gunnar Wennerberg

- Ta reda på mer om personen ”Glunten” och om Gunnar Wennerbergs övriga musikaliska verk och karriär. Ge varandra en bild av vem Gunnar var.
- Känner ni av någon likhet mellan Bellmans verk och Gluntarne? Beskriver duetterna/visorna studentlivet på ett bra sätt? Hur många var dessa sånger till antalet?
- Vad betyder dialektordet Glunt? Finns platser i sångerna omnämnda som anknyter till Uppsala med omgivning?

1900-1970-talens visor

Skillingtrycken fortsatte att spridas och det tillkom folkvisesamlingar och sångböcker. Visan fortsatte att ha bindningar både till aristokratisk och folklig konst. Omkring år 1920 kom estradvisorna som bland annat företräddes av Birger Sjöberg och Evert Taube. I visberättandet fick fler karaktärer utrymme såsom Frida, Fritiof Andersson, Ellinor och Karl-Alfred. Det uppstod också fler förändringar i underhållningen vilket ledde till kupletter och revyer där Ernst Rolf och Karl Gerhard var framträdande. Begreppet schlager kom och gränserna var flytande mellan vad som var visa, kuplett eller schlager.

Under de kommande årtiondena blev exempelvis Evert Taube rikstrubadur med allt från sjömansvisor, skildringar av skärgård och utfärder i andra länder. Begreppet allsång uppstod och detta ledde till en ökad spridning av visor/schlager. Allsång på skansen startade liksom kulturarrangemangen runt om i landet som främst arrangerades av folkrörelserna och studieförbunden. Bellmans visor har levt vidare under årtiondena liksom Taubes visor. Några andra från denna tid som bör nämnas är Lasse Dahlqvist, Karin Juel och Ruben Nilsson. Dessutom var Nils Ferlins och Ture Nermans samt Dan Anderssons tonsatta dikter viktiga.

Kommer vi till mitten av seklet så fanns många utövare av visan som sjöng egna och andras alster. Margareta Kjellberg, Lasse Dahlqvist och Ulf Peder Olrog samt Povel Ramel både breddade och utvecklade visformen, bara för att nämna några.

Vispråmen storken och visfestivaler runt om i landet såsom Visfestivalen i Västervik började från 60-talet att etablera flera kända namn. Olle Adolphson, Ulla Sjöblom, Barbro Hörberg, Robert Broberg, Alf Hambe och Cornelis Wreesvijk, Fred Åkerström, Owe Törnqvist, Stefan Demert, Sid Jansson och Git Magnusson som är några av de som gav visan ny energi.

Den politiska visan får inte glömmas bort och var en viktig del i exempelvis 60-70-talets protester mot krig, för fred, miljöengagemang, samhällskritik etc. Torgny Björk, Bengt Sändh, Monica Thörnell, Thorstein Bergman, Turid Lundqvist är exempel på företrädare. Även Cornelis och Fred bör omnämnas här.

Dela gärna upp musiklyssningen i två eller tre delar och ha gärna fråga tre som utgångspunkt när ni diskuterar i omgångar.

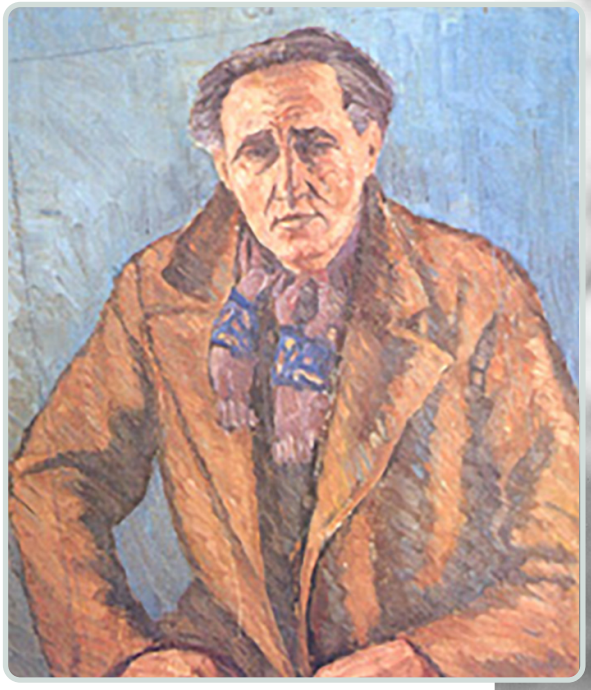
Lyssna till “Den första gång jag såg dig” med Mikael Samuelsson, ”En valsmelodi” med Monica Zetterlund, ”Lyckan” med Karin Juel, ”Kajsas udde” med Alf Hambe, ”Marknadsvisa” med Stefan Demert samt” Telegram för en bombad by” med Monica Törnell och “Om snällhet” med Turid Lundqvist.

Frågor och uppgifter 1900-1970-talens visor

- Varför kallades skillingtryck just för detta? Vad bidrog de med i samhället?
- Musikexemplen visar på en bredd. Budskap och berättelser. Diskutera kring låtexemplen. Har ni andra bra exempel på visor som roar, retar eller berör? Spela gärna upp och tala kring dessa.
- Ta reda på mer om Visfestivalen i Västervik, artister och betydelse. Har någon av er varit där och kan berätta, eller varit på någon annan viskonsert eller festival?
- Varför kallar man Taube och Wreesvijk för exempelvis nationalskalder och rikstrubadurer? Är det enbart på grund av den rika låtproduktionen eller har det fler orsaker?

Ruben Nilson, FOTO: Okänd

Ruben Nilson

Frans Ruben Isendorf Nilson, föddes 1893 på Södermalm och är en av Sveriges mest älskade visdiktare. Han växte upp i en arbetarfamilj på Södermalm Stockholm. Hans far var möbelsnickare. De hade dålig ekonomi och redan som 13-åring började han som lärling hos sin äldre bror i plåtslagaryrket. På morgnarna hann han ofta måla innan arbetsdagen började. Han blandade till att börja med att jobba som plåtslagare med att ha ett rikt konstnärskap som spände över måleri, poesi och musik. I hans visor finner vi en folklig berättarglädje, samhällskritik och en speciell humor som gjorde hans visor underfundiga.

Genombrottet som visdiktare skedde 1935 då Ruben debuterade med samlingen Vanvördiga visor, som han själv illustrerade och tonsatte. Den följdes av samlingarna Vår vackra värld och Balladen om Eken och andra visor. Hans visor är ofta satiriska. Ett exempel på Ruben Nilsons visor är Balladen om eken som visar på hans berättarförmåga.

Nilson själv framträdde aldrig offentligt eller spelade in skivor kommersiellt, men en privat lackskiva med honom själv sjungande till gitarr finns bevarad.

Lyssna till exempel på ”Den odödliga hästen”, ”Åkare Lundgrens begravning” och ”Amerikabrevet”.

Frågor och uppgifter Ruben Nilson

- Finn fakta om Rubens liv och hans konstnärskap.
- Är det någon av er som har lyssnat till någon av Nilsons visor tidigare? Vad anser ni om hans berättande och satiriska stil?
- Han framträdde aldrig offentligt. Vad tror ni att det kan ha berott på? Senare vissångare/trubadurer har tagit upp hans visor. Kan ni ge några exempel?

Olle Adolphson, FOTO: Okänd

Olle Adolphson

Olle växte upp på 1930-talet på Kungsholmen, Stockholm i en kreativ familj där bland annat hans pappa Edvin var skådespelare, systern Karin blev TV-producent och en bror blev fotograf. När han var drygt 20 år debuterade Olle med en vissamling och hade då fått kontakt med Beppe Wolgers och tillsammans skrev de visan Okända djur som blev hans genombrott. Han fick ett rykte om sig att vara en tolkare av både livslust och melankoli.

Därefter följde ett antal LP-skivor/album och ett stort antal fram-trädanden och turnéer. Hans visor har tolkats av många såsom Tommy Körberg, Håkan Hellström och Monica Zetterlund. Han har själv gjort tolkningar av Evert Taubes visor. En amerikansk countrylåt ”This ole house ”blev till en Svensktoppshit med svensk text av Olle, nämligen Trettifyran. Han var en mångsysslare och gjorde dokumentärer, var bildkonstnär och även kåsör.

Olle kämpade en lång tid med alkoholmissbruk och destruktivitet och de sista åren märkte publiken att han började tappa texten. Han avled slutligen av skrumplever. Olle Adolphson tilldelades flera utmärkelser såsom Nils Ferlin-sällskapets trubadurpris, Evert Taube-stipendiet och kulturpriset Spelmannen.

Lyssna förslagsvis till ”Nu har jag fått den jag vill ha”, ”Trubbel”, ”Skattlösa bergen” och ”Världen som var min”.

Frågor och uppgifter Olle Adolphson

- Ta reda på mer om Adolpsons samarbeten inom musiken och hur detta påverkade honom och hans skapande.
- Efter att ni lyssnat, vilka intryck får ni av hans sätt att använda till exempel rösten för att förstärka texten?
- Läs gärna texten till Okända djur och ev andra texter av Olle som ni finner eller minns? Ge era reaktioner. Varför blev hans visor så populära?

Barbro Hörberg, FOTO: Crister Holmberg

Barbro Hörberg

Barbro Hörberg föddes i Göteborg 1932. Barbro hade sitt genombrott på 1950-talet och kallades för ett stort stjärnskott. Barbro Hörberg var en av de svenska kvinnliga visartisterna som även var visdiktare. Hon förnyade delar av den svenska visan på 1960- och 1970-talen, en tid då musikscenen dominerades av manliga trubadurer och textförfattare.

Hon startade den litterära teaterkabarén i Stockholm år 1959 tillsammans med bland andra Lars Forssell, Olle Adolphson, Beppe Wolgers och Monica Nielsen och Gunvor Pontén. Som visartist påverkades hon av folkmusik, franska chansons och jazz. Hon sjöng om allmängiltiga känslor ur ett kvinnligt perspektiv och ansåg att det saknades kvinnliga erfarenheter. Hon var karismatisk och förutom att hon var vistrubadur så fanns hon med på scenen som revyartist och skådespelare och samverkade med bla Povel Ramel och Owe Thörnqvist.

Barbro Hörberg blev en av de stora kvinnliga vissångarna. Hon uttryckte sig så här; ”Det finns så många killar i Sverige för närvarande som producerar härliga, skärpta och angelägna visor. Men av kvinnor om kvinnor? Jag vill gärna fylla en sån plats. Sina mest uppskattade album släppte Barbro i början och mitten av 70-talet. Med ögon känsliga för grönt, Gamla älskade barn och Gråt i gräset samt barnskivorna Barbro och Sovdjuret, Musik rätt och snett samt Rim, ramsor och fabler.

Hon turnerade också med barnföreställningen Musik rätt och snett Under 1960- och 1970-talen medverkade hon i TV- och radioproduktioner. Hon skrev även texter till andra artister, däribland till Lill-Babs och Agnetha Fältskog.

Hon hade stora framgångar med sin musik, men hon kämpade med och förlorade mot cancern till slut 43 år ung och hon efterlämnade en femårig dotter, Liza, och maken Jan. Hon är inte glömd och en del av hennes visor sjungs. 2016 valdes hon in till Swedish music hall of fame.

Lyssna på”Med ögon känsliga för grönt”, ”Gamla älskade barn” och ”Den enda sommaren”

Frågor och uppgifter Barbro Hörberg

- Finn fakta och ge varandra mer information om Barbros musikkarriär och samarbeten. Försök exempelvis finna om Lars Berghagen och Georg Riedel hade något samröre med henne.
- Varför uppskattades hennes visor? Lyssna bland annat på texterna i musikexemplen. Hur uppfattar ni dem?
- Barbro talade en del om det kvinnliga perspektivet och att hon ville vara en av företrädarna för detta. Vilka tankar kommer till er när ni tänker på hennes funderingar?

Visor under senare 1900-tal och till nutid

Låt oss inleda med en del artister från 1970-talet som visade på visans roll och framtid och som gav en bra grund för de visdiktare och visartister som kommit senare. Karin Liungman med sin Morgon på Kungsholmen och Marie Bergman med Mitt ansikte samt Kjell Höglund med Kärleksdans i Provence och Gösta Linderholm med Jordsmak. Ett närmande mellan visa och pop/rockmusik skedde också och Cornelis Wreesvijk, Ulf Lundell och Pugh Rogefeldt har visat på några exempel på detta. Den svenska vistraditionen har fortsatta att lämna djupa spår och berättartraditionen återfinns i många olika genrer.

Joakim Thåström har tolkat Bellman, Håkan Hellström har tolkat bland annat Carl Anton och Evert Taube, Sofia Karlsson har tolkat bla Dan Andersson. Melissa Horn och Anna Ternheim har fortsatt att förnya den intima och melankoliska vistexten. Latin Kings samplade Emil i Lönneberga i en låt. Exemplen är många. Bland uttolkare och omtolkare kan även nämnas Albin Lee Meldau med Björn Afzelius låt Sång till friheten samt Mando Diao med Frödingtolkningar.

Svenska Akademien har givit ut ny svensk visbok där vi kan följa utvecklingen de senaste årtiondena och där flera av redan omnämnda namn finns med och även den framgångsrika låtskaparen Laleh Pourkarim.

Lyssna till exempel på ”Morgon på Kungsholmen” med Karin Liungman, ”När morgonen gryr” med Gösta Linderholm, ”Josefin” med Albin Lee Meldau och ”Strövtåg i hembygden” med Mando Diao.

Frågor och uppgifter Visor under senare 1900-tal och till nutid

- Just nu vill vi att ni tänker djupare kring texterna. Finns det grundläggande kvar som ni själva anser vara en visa?
- Texten ni läst kring senare visor gör inte anspråk på att vara komplett. Finns detaljer, artister, visor och synvinklar som ni vill komplettera med?
- Har kopplingen till även andra genrer berikat visan eller har det medfört något negativt?
- Ge era spontana reaktioner på de visexempel som ni nyss har lyssnat på. Är det någon som är särskilt berörande eller exempelvis mer musikaliskt intressant?

Albin Lee Meldau, FOTO: Rodolfo Sassano

Laleh Pourkarim, FOTO: Jeppe Gustafsson

Peter LeMarc, FOTO: Sara Ringström

Peter LeMarc

Vispoeten, estradören och sångaren föddes 1958 i Trollhättan. I tonåren spelade han i en mängd grupper i Trollhätteområdet. Han sökte sig sedan till Göteborg, blev med i ett band och flyttade i början av 80-talet till Stockholm där han så småningom började göra sig ett namn som liveartist med sina berättande texter och fina melodier.

Peter gav ut sin första skiva 1982 men genombrottet dröjde ytterligare några år och sedan har skivframgångarna bara fortsatt med bra försäljning, och belöningar i form av sju grammisar. Peter LeMarc har under flera decennier varit en av Sveriges mest särpräglade låtskrivare och artister. Hans starka texter, personliga melodier och scennärvaro som aldrig handlat om yta utan om innehåll har givit honom en bred publik. Under 80- och 90-talen hade han stora framgångar med utsålda konserter och låtar/visor som blivit en del av den svenska musikskatten.

Han uppträder inte själv längre beroende på hörselproblem och stroke. Men musiken lever vidare på olika sätt, exempelvis via den nyskrivna musikteatern LeMarc – det som håller oss vid liv, som med hjälp av skådespelare flätar samman hans låttexter till personliga berättelser.

Lyssna till exempel på ”Drivved”, ”I mitt andra liv” och ”Evelina”.

Frågor och uppgifter Peter LeMarc

- Ta reda på mer om Peters liv och karriär. Finner ni något som ni tror har påverkat hans texter?
- Texten pekar på det personliga och scennärvaron hos Peter. När ni lyssnat på visexemplen, kan ni återfinna något av detta? Ge varandra era åsikter om hans musik och texter.
- Under en period skrev han många texter och sånger till andra kända artister. Kan ni finna några av dessa sånger och artister?

Lasse Tennander, FOTO: Okänd

Lasse Tennander

Lasse föddes i Stockholm 1945 och blev redan som 20-åring anlitad av skivbolag som låtskrivare, bland annat till Peter Lundblad. Så småningom fick han i början av 70-talet göra ett eget album som inte blev så mycket uppmärksammad, däremot blev uppföljaren Alla är vi barn i början, mer framgångsrik. Han kunde inledningsvis inte leva på sin musik utan jobbade även som lärare. Men nu fick han till sitt eget koncept med sin egen mer seriösa lyrik och bra melodier och skrev texter om verkligheten. Förutom att visintresserade tog till sig Lasses visor så blev han också en del av proggen. Han har alltid haft ett samhällsintresse och ställde sig, som han själv uttryckte det på folkets och de utsattas och förtrycktas sida. Han har velat göra musik som krymper avståndet mellan människor och som värmer och samtidigt ger en medvetenhet.

Efter några kärva ekonomiska år kom ett album där låtarna Rötter och Nu blåser vi ut ljusen stolta stad gjorde att även ny publik upptäckte hans texter och musik. Han började också skriva mer musik utan politisk underton. Han fick Fred Åkerström-stipendiet och Cornelis Wreesvijk-stipendiet.

Numera har han dragit ner på tempot, inte övergivit musiken och spelningarna men han söker inte längre rampljuset.

Lyssna på ”Nu blåser vi ut ljusen (stolta stad)”, ”Kärleken till livet” och ”Älskade kamrat”

Frågor och uppgifter Lasse Tennander

- Dela era tankar kring Lasses texter som ni nu lyssnat på. Tilltalas ni av dessa?
- Vi har i texten talat om en mer allvarlig lyrik. Anar ni något av detta? Finner ni andra av hans låtar som visar på detta?
- Han har varit en del av den progressiva musikperioden. Kan ni komma på andra progg-musiker som använder sig av visans berättande form?

Åsa Jinder, FOTO: Lokomotiv/Anna Alverhag

Cajsa Stina Åkerström, FOTO: Okänd

Cajsa Stina Åkerström

Cajsa Stina föddes 1967. Hon har förutom egen musik även ett arv från sin pappa Fred Åkerström, vars visor hon ibland har framfört. Med denna bakgrund i uppväxten så lät hon till en början egna låtar och musiken som helhet vara en del av familjelivet och inte någon karriär. Hon studerade arkeologi och blev anställd på museum.

Men så småningom kom flera av hennes visor fram i ljuset, kollegor uppskattade dem och hon blev uppmanad att ge ut sin musik. Hon har hela tiden även verkat som konstnär och haft olika utställningar.

Hon debuterade med ett popmusikalbum där hon fick ett omedelbart genombrott. Flera av låtarna blev hits och hon hade visrötterna även om många låtar var mer åt pophållet och hon blev så småningom även influerad av folkmusik.

Cajsa Stina har haft flera artistsamarbeten till exempel med Åsa Jinder på hennes album Folkmusik på svenska och har själv på ett mer renodlat visalbum tolkat både Evert Taube och Olle Adolphson.

Hon började närma sig sin pappas alster på detta sistnämnda album och gav sin tolkning av Jag ger dig min morgon. Hon har sedan givit ut flera visalbum med egna och andras sånger.

Lyssna exempelvis på ”Av längtan till dig” tillsammans med Åsa Jinder, Freds ”Två tungor” och ”Jag ger dig min morgon” och ”Sången om dig och mig”.

Frågor och uppgifter Cajsa Stina Åkerström

- I texten berörs kort att hennes uppväxt var präglad av relationen till hennes pappa Fred. Ta reda på vad som kan menas med detta. Beskriv för varandra och diskutera!
- Hon har både skrivit själv och tolkat andra. Kan ni finna fler visor med henne som visdiktare? Är någon av dessa känd för en bredare publik?
- Reflektera över de fyra musikexemplen och hur hon framför dem.

Melissa Horn

Hon är född 1987. Detta är en sångerska inom visa och pop samt låtskrivare som har kommit fram under senare årtionden. Hon är dotter till sångerskan Maritza Horn och vissa säger att det finns ett släktskap även när det gäller rösten. Hennes sångtalang och skrivartalang upptäcktes tidigt och hon hade skivkontrakt innan hon slutade gymnasiet. Melissa verkar inom en tradition där hon är både bevarare av och utvecklare av den svenska visan. En utveckling som också tilltalar en yngre publik, där Melissas röst och sätt att förmedla känslor och budskap på ett påtagligt och berättande sätt har stor betydelse. Mötet med publiken är viktigt och hon framträder på många festivaler och konserter.

Lyssna bland annat till ”Långa nätter”, ”Jag saknar dig mindre och mindre” och ”Jag går nu”.

Frågor och uppgifter Melissa Horn

- När ni nu lyssnat, finner ni några genomgående drag i hennes musik och texter? Försök beskriva.
- Har ni kunskap om mamma Maritzas musik. Om inte ta reda på detta. Kan ni göra vissa jämförelser även om Melissas musik givetvis står för sig själv?
- Vad hos Melissa tilltalar även en yngre publik och tror ni att hennes låtar tilltalar även äldre?
- Ge varandra fler exempel på nutida förmedlare och utvecklare av vistraditionen. Spela gärna upp exempel.

Melissa Horn, FOTO: Jeppe Gustafsson

Avslutningsvis denna sammankomst

Ta gärna fram eget sångmaterial och sjung tillsammans några av de sånger som har en speciell innebörd för er. Berätta gärna för varandra varför ni valde dessa sånger. Om någon hellre vill spela upp en sång och berätta kring den så går det också bra.

Berätta om artist, textförfattare och kompositör samt tids-period, eventuell information om bakgrund till sången och gärna något om något minne finns förknippat med sången.

Diskutera om ni vill fördjupa er i någon speciell del i materialet eller om ni vill tillföra något ytterligare.

Till nästa gång

Ta reda på mer om det som nämns i nästa avsnitt. Dela gärna upp dessa efterforskningar mellan er. Förbered och ta fram de musikexempel som nämns i texten. Förbered några av de praktiska uppgifter som anges i uppgifterna genom att fördela dem mellan medlemmarna i cirkelgruppen.

Louise Armstrongs Hot five, FOTO: Pictorial Press Ltd

Jazz

Jazzens ursprung och utveckling

Musikstilen har vissa särdrag oavsett uttryck och kompositör. En av de viktigaste delarna är improvisationen, vare sig den utgår från känd melodi och delvis nyskapar eller om den är fritt skapad i stunden. Nästa särdrag är den rytmiska pulsen som gör att det svänger! Många av jazzlåtarna bygger på bestämda mönster till exempel 32 takter i fyra 8-taktersperioder i ett schema som kallas AABA. Många evergreens följer detta. Det sista är att det är utövarens musik och inte lika mycket kompositörens, jazzen har ett tydligt känsloinnehåll. Jazz började växa fram i början av 1900-talet och är fortfarande levande.

Den tidigaste jazzen skapades av svart medelklass i amerikanska södern. Vi kan betrakta New Orleans som födelseplatsen. Delar av den växte fram ur bluesen, den sorgsna musiken. Robert Johnson var en av de tidiga utövarna och bluesen framförs ofta i 12-takter. Jazz inspirerades också av negro spirituals till en början. Den första jazzorkestern startade på 1900-talets första år av Buddy Bolden där jazzen användes till sociala sammanhang såsom dans, parader, begravningar. Musikerna började improvisera egna melodier och variationer och detta skedde oftast kollektivt. 1917 gjordes den första skivinspelningen av Original Dixieland Jazz Band. Vita ensembler började komma och på 20-talet kom de första skivinspelningarna med svarta musiker. I Chicagos gangstervärld

fanns ett stort nöjesliv och den mest kända orkestern var Creole Jazz Band med King Oliver, Louis Armstrong och Johnny Dodds. George Gershwin, Glenn Miller, Benny Goodman, Ella Fitzgerald och Count Basie är ytterligare några namn som fortsatte att utveckla jazzen under de kommande årtiondena. Storbanden kom efter andra världskriget med bla Duke Ellington som också förnyade jazzen.

Vad gäller Sverige så kom musikstilen till Sverige på 20-talet och sågs inte alltid med blida ögon. Att jazza förknippades ofta med dans. Svenska paramountorkestern blev Sveriges första riktiga jazzorkester. Louis Armstrong besökte vårt land och ungdomarna tog allt mer till sig musiken. Putte Wickman, Alice Babs, Lars Gullin och Monica Zetterlund var några förgrundsmusiker. Jazzklubbar började växa fram och fler och fler artister och band fick möjlighet till spelningar. Dock skedde en nedgång under 60-talet med få nyrekryteringar och minskat intresse. Statligt och regionalt stöd till kulturen rättade upp situationen något och intresset ökade för den fria improvisationen. Gruppen Iskra som var verksam 1970-92, pianisten Per Henrik Wallin och saxofonisten Mats Gustafsson banade väg och ökade intresse under århundradets sista årtionden. Bobo Stenson och Viktoria Tolstoy är andra viktiga namn.

Lyssna till exempel på ”Summertime” med Ella Fitzgerald och Louis Armstrong, ”Cross Road Blues” med Robert Johnson, ”Rapsody in blue” med George Gershwin, ”Visa från Utanmyra”med Monica Zetterlund, Jan Johansson och Georg Riedel, ”Your story” med Bobo Stenson trio samt ”Varken ängel eller Gud” med Viktoria Tolstoy.

Frågor och uppgifter Jazzens ursprung och utveckling

- Ta reda på mer om jazzens tidiga historia och om Robert Johnson och om Creole Jazz Band.
- Känner ni igen något av namnen från jazzens första tid i Sverige? Var Alice Babs uppskattad av de flesta från början? Finns fler namn ni själva vill nämna?
- Är den fria improvisationen den jazz ni kan tänka er att lyssna på eller är det jazz som exempelvis Ella Fitzgerald, Georg Riedel och Viktoria Tolstoy främst framför som ni föredrar?

Viktoria Tolstoy FOTO: dpa picture alliance

Ella Fitzgerald, FOTO: Pictorial Press Ltd

Louis Armstrong

Under sin fattiga uppväxt var slummen i New Orleans hans hemmamiljö. Han föds 1901 och växer upp utan pappa och med en prostituerad mamma som slår när hennes barn inte sköter sig. Danslokalerna och barerna börjar blanda exempelvis ragtime, marschmusik och blues till något helt nytt – jazz. Louis vill också spela som 11-åring och bildar kvartett, sjunger och försöker spela kornett.

Efter att ha provat sin fars pistol med lösa skott arresteras han för förargelseväckande beteende och hamnar på ungdomsanstalt. När han lämnade ungdomsvårdsanstalten efter 18 månader hade Louis Armstrong utvecklats till en skicklig kornettist och var enligt honom själv lycklig så länge han fick blåsa i sitt horn.

Efter spelningar på gator och i New Orleans rökiga barer och dansställen anställdes han i Kid Orys Creole Jazz Band. Louis hade fantastiskt gehör och exceptionellt minne. New Orleans kunde inte hålla kvar Louis Armstrong, och 1922 följde han strömmen av jazzmusiker till Chicago. Där anställdes han som andretrumpetare i King Olivers Creole Jazz Band. Efter några år blev han övertalad att lämna bandet och starta en egen karriär som solist och bandledare. Gruppen Hot Five spelade in 65 låtar för skivbolaget OKeh Records i slutet av 20-talet. Han bidrog till jazzens utveckling bland annat genom att ändra fokus i musiken från kollektiv improvisation till solovirtuositet vilket var mycket avgörande.

Trots de nödvändiga kontakterna med maffian som skyddade svarta musiker från rasism och trakasserier lyckades han att nå stjärnstatus. Ett känt smeknamn var Satchmo ”satchel mouth” (väskmun) – ett smeknamn som Armstrong fick som barn eftersom han enligt uppgift gömde mynt från de andra barnen i grannskapet i sin stora mun.

Hans ikoniska scatsång uppstod av en slump när han tappade textpapperet och började sjunga improviserat.

Han fick många utmärkelser såsom grammy, valdes in i National Rhythm&Blues Hall of Fame och turnerade samt uppträdde bla i Sverige. Han hade många artistsamarbeten under sin karriär. Han framträdde i TV-shower och var med i filmer förutom alla sina konsertframträdanden.

Lyssna till exempel på ”Hello Dolly”, ”When the saints go marching in” och ”Moonriver”.

Frågor och uppgifter Louis Armstrong

- Vet ni något om maffian och tiden kring alkoholförbudet i USA? Ta reda på en del för att förstå förhållandena och beskriv för varandra.
- Vad tycker ni om Louis hanterande av instrument och om hans röst? Kommer ni att tänka på någon låt där han använder scat eller någon låt som ni speciellt vill framhålla?
- Vet ni något om hans artistsamarbeten och om han spelade något med svenska musiker och sångare?

Billie Holiday, FOTO: Bill Waterson

Louis Armstrong, FOTO: World History Archive

Billie Holiday

Sångerskan som berättade livshistorier och var med om att forma jazzens själ. Som en av 1900-talets mest inflytelserika artister har hon varit förebild för senare sångerskor. Hon föddes 1915 av en 13-årig mor. Pappan var jazzgitarrist och hon växte upp i Baltimore, ständigt flyttande, med våld i hemmet och utan guidning under sitt tidiga liv. Hennes kamp började tidigt.

I tonåren kom hon till New York, hade några struliga år och började sjunga på små jazzklubbar. I Harlem upptäcktes hennes unika uttryck och hon spelade in musik bland annat med saxofonisten Lester Young som gav henne smeknamnet Lady Day. Hon hade en fantastisk tolkningsförmåga när det gällde texter som gav en känslomässig tyngd. Flera musiker har vittnat om att de lärt sig känsla och frasering genom att lyssna på henne.

1939 började hon framföra och spela in låten Strange Fruit som var en protest mot de lynchningar av svarta som pågick i södra USA. Ett modigt ställningstagande och som också blev en viktig symbolisk låt. Billie utsattes också för systematisk rasism. Hon fick inte sitta i samma loger som vita musiker, nekades hotellrum och blev ofta behandlad som andra klassens medborgare under turnéer i södern.

Samtidigt kämpade hon mot sitt eget inre mörker. Hon började använda heroin tillsammans med sin partner Louis McKay, och beroendet ledde till flera arresteringar under åren och hennes hälsa blev allt sämre. Hon dog endast 44 år gammal. Året innan skapade hon ändå albumet Lady in Satin där hennes röst ändå kunde bära fram ett av de mest emotionellt laddade albumen i jazzhistorien.

Lyssna till exempel på ”All of Me”, ”Strange fruit”, ”Íll be seeing you” samt ”Ím a fool to want you” från hennes sista album.

Frågor och uppgifter Billie Holiday

- Finn uppgifter om Billies livsresa och om hennes tidiga karriär. Beskriv för varandra.
- Nu har ni lyssnat på musikexemplen. Vad anser ni om hennes inlevelse och känsla i rösten osv? Finns det fog för lovorden från bland annat Frank Sinatra?
- Kan ni på något sätt förstå vad en sådan uppväxt med fattigdom och rasism kan göra med exempelvis en sångerska som Billie Holiday? Har ni själva någon berättelse ni hört om rasism eller någon sång som beskriver detta?

Arne Domnérus

Han föddes i Nacka 1924 och var verksam som musiker och bandledare i över 50 år. Som orkesterledare, klarinettist och altsaxofonist hörde han sedan 40-talet till gruppen bland våra betydande musikprofiler. Arne hade ett personligt spel och framtoning som musiker som gjorde att han även blev känd internationellt.

Han spelade under karriären med många storheter såsom Charlie Parker. Han samlade i olika konstellationer några av Sveriges främsta musiker såsom pianisterna Gunnar Svensson och Jan Johansson samt Bengt Hallberg, saxofonisten Lars Gullin, gitarristen Rune Gustafsson, basisten Georg Riedel och trumslagaren Jack Norén varav många spelade tillsammans med Arne bland annat på Nalen som var ett populärt Danspalats.

Han gjorde skivor och inspelningar bland annat med Quincy Jones i Sverige som även skrev en låt åt honom. Sina tolkningar av kyrkomusik och folkmusik blev han uppskattad för och han gjorde även musik för teaterföreställningar. Under en lång period ledde han Radiojazzgruppen. Han vann tidningen Orkesterjournalens utmärkelse Gyllene Skivan och flera andra utmärkelser.

Lyssna till ”The midnight sun never sets”, ”Body and Soul” och ”Karl-Bertil Jonssons julafton”

Frågor och uppgifter Arne Domnérus

- Ta reda på mer om bakgrunden till The midnight sun never sets. Vilket artistsamarbete finns med i bilden?
- Har någon av er lyssnat till Domnérus tidigare? Hur vill ni beskriva hans musikaliska uttryck? Har ni några favoritlåtar ni vill föra fram?
- Vem/vilka var kompositörerna till Karl-Bertil Jonssons julafton och vilka musiker framförde denna förutom Arne?

Karl-Bertil Jonssons julafton, ILLUSTRATÖR: Per Åhlin

Arne Domnérus, FOTO: Okänd

Monica Zetterlund, FOTO: Roger Tillberg

Hasse Alfredsson & Tage Danielsson, FOTO: Roger Tillberg

Monica Zetterlund

Eva Monica Zetterlund var en framstående jazzsångerska och revyartist. Hon föddes 1937 i Hagfors. Pappan var jazzintresserad och Monica fick tidigt lyssna till tidens framstående artister. 14 år gammal sjöng hon i pappans orkester och några år senare var hon med i en sångtävling på Nalen i Stockholm. Sedan tog hon tjänstledigt från Televerket där hon jobbade och spelade med orkester i Danmark. Det ena ledde till det andra och hon gjorde sina första skivinspelningar och därefter började hon sjunga i Arne Domnérus orkester. Hon gjorde något försök att slå internationellt men hon gav upp detta och byggde karriären i Sverige där hon snabbt blev känd och accepterad inom jazzkretsarna.

Hon bad Beppe Wolgers att skriva en sångtext på svenska till henne och hon ansåg att texterna är mycket centrala och hon visade att jazz gick att sjunga på svenska. ”Man ska höra texten tydligt”. Debuten i TV skedde i början av 60-talet och hon blev genom detta och genom sitt turnerande känd för en bredare publik. En av hitlåtarna var Sakta vi gå genom stan.

Hon blev än mer mångsidig och spelade bland annat med i Hasse och Tages revyer och i TV-underhållning. Monica spelade med i Tolvskillingsoperan och i filmen Att angöra en brygga. Hon vann melodifestivalen och samverkade med många artister som Bill Evans med vilken hon spelade in albumet Waltz for Debby som hon själv ansåg vara ett av hennes bästa.

Allt detta gjorde bland annat att hon fick utmärkelsen Årets Artist, Grammis, Bellmanpriset med mera. Hon spelade med i filmerna Utvandrarna och Nybyggarna för vilka hon fick en Guldbagge för bästa kvinnliga skådespelare.

Under senare tid i karriären försämrades hälsan och var hon tvungen att sitta ner när hon uppträdde på grund av sin skolios.

Lyssna till ”Sakta vi gå genom stan, ”Men tiden går”, ”Jag vet en dejlig rosa” samt ”O vad en liten gumma kan gno”.

Frågor och uppgifter Monica Zetterlund

- Finn resultat av samverkan mellan Beppe Wolgers och Monica samt hennes samverkan med Hasse Alfredsson och Tage Danielsson. Spela gärna upp någon av dessa låtar.
- Ha ett samtal kring de upplevelser ni får av de olika musikexemplen. Känns röst och låtar tilltalande?
- Har någon av er något minne av någon konsert med Monica? Förutom de låtar ni lyssnat på finns det några andra som ni vill lyfta fram för de andra i gruppen?

Dizzie Gillespie, FOTO: Lebrecht Music & Arts

Olika stilar och Instrument inom jazz

Från de tidiga dagarna i New Orleans har jazzmusiken alltid varit i rörelse. Varje stil representerar speciella musikaliska uttryck. Låt oss här bara nämna några av de viktiga;

Jazzen började växa fram omkring år 1900 men spridningen började på allvar med dixieland-musiken på 1910–20-talet där instrumenten trumpet, trombon, klarinett, trummor och piano var dominerande. Den gav fritt utrymme för improvisation.

Sedan kom swing på 30-talet, som introducerade storbandsjazz, där de olika blås-instrumenten verkligen var i centrum och ibland mångfaldigades. Swingen var dansvänlig och Count Basie var en av orkesterledarna. Bebop under 40-talet var ett experimenterande med komplexa harmonier och ett snabbt tempo där Dizzie Gillespie var en av de tongivande.

Under 1950- och 60-talen upplevde vi cool jazz som bjöd in till en mer avslappnad och subtil musikupplevelse med artister som Miles Davis Fusion, som utvecklades under senare delen av 1960-talet, blandade jazz med rock, funk och andra genrer där Herbie Hancock var en frontfigur.

Frijazz bryter med traditionella regler och fokuserar på fri improvisation, där melodier kan gå emot varandra och rytmsektionen håller ihop det hela. Allt detta visar som sagt på jazzens ständiga utveckling och är några axplock från jazzens historia.

Kornett, trombon, klarinett, trummor, trumpet, gitarr, piano, bas och vissa elektroniska instrument såsom keyboard har varit viktiga instrument för att utveckla jazzen som musikform och som konstart.

Lyssna på ”Charleston” med exempelvis Sam Levine och ”In the mood” med Miller, ”Salt peanuts” med Gillespie samt ”Doin’It” med Hancock.

Frågor och uppgifter Olika stilar och Instrument inom jazz

- Beskriv några av de olika instrumenten som används inom Jazz för varandra och finn gärna exempel på hur de låter och används inom musikgenren.
- Vilken jazzstil tilltalas ni mest av? Motivera för varandra. Vad är exempelvis Jazz-Funk?
- Har ni andra jazzstilar än de som nämnts ovan som ni vill föra fram? Känner ni till några jazzklubbar i Sverige?

Jazz igår och idag med betoning på Sverige

Jazzen har i olika former etablerat sig i många olika länder. Exempelvis finns jazzklubbar i Kuba, Vietnam, Japan, Brasilien, Sydafrika, Ryssland, Indien med flera. Författaren till studiematerialet har haft möjlighet att få spela och sjunga tillsammans med jazzklubbsägaren och saxofonisten Quyen Van Minh i Hanoi och prata om utbredningen av jazz i det landet. Det finns många entusiastiska musiker i ett antal länder som tagit jazzen till sig och som försöker använda influenser från det egna landet. Detta tyder på att jazzen utvecklas och förändras men fortfarande med samma grundtankar.

För att ta ett av de senaste exemplen från USA så har jazzsångerskan Samara Joy sedan 2021 snabbt blivit en lysande stjärna. Hon har redan fått flera grammisar och blivit mycket hyllad bland annat för sina scenframträdanden och videos.

Vad gäller Sverige har många kvinnor skapat sig namn och olika profiler såsom Lina Nyberg, Isabella Lundgren, Amanda Ginsburg och Rigmor Gustafsson.

Trumpetaren Magnus Broo, Saxofonisten Karl-Martin Almqvist, Trombonisten Karin Hammar och Esbjörn Svenssons trio är också bra exempel på musiker som satt avtryck och ökat intresset.

Den svenska jazzen idag är en mosaik av olika stilar och perspektiv. Jazzen är inte lika utbredd som en del andra genrer. Däremot har denna musikform en förmåga att influera och driva på utvecklingen i andra genrer.

Den svenska jazzen idag lever och frodas på festivaler och i omkring hundra jazzklubbar runt om i Sverige som anordnar flera tusen konserter. Exempel på livaktiga klubbar som kan nämnas är Fasching i Stockholm, Hässleholms jazzklubb och Bollnäs jazzklubb. Det finns en god mångfald och bredd även idag.

Lyssna till exempel på ”Everything happens to me” med Samara Joy, ”Uphill” med trombonisten Karin Hammar, ”Ha Noi Mua Thu” med Quyen Van Minh samt ”It had to be you” med Isabella Lundgren.

Frågor och uppgifter Jazz igår och idag med betoning på Sverige

- Finn mer information om någon jazzfestival och någon jazzklubb som ni sedan delger varandra.
- Nu när ni lyssnat till musikexemplen så fundera över om ”berättelsen” är lika viktig i jazzen som i de andra genrerna vi gått igenom. Vad är viktigt för er när ni lyssnar på musik?
- Har ni lyssnat på andra exempel på jazz med sångare/musiker från andra länder än Sverige och USA?
- Har ni något exempel på hur jazzen influerar och påverkar andra genrer? Lyssnar ni själva mycket på jazz och har ni några speciella instrument som ni tycker berör er?

Karin Hammar, FOTO: Jeppe Gustafsson

Samara Joy, FOTO: f28 Media

Rigmor & Christina Gustafsson, FOTO: Okänd

Radio String Quartet Vienna, FOTO: Lukas Beck

Rigmor och Christina Gustafsson

Rigmor Gustafsson och Christina Gustafsson är födda 1966 respektive 1970 och båda är jazzsångerskor. Familjen är musikalisk och i Värmskog där de kommer från lyssnades det, sjöngs och spelades olika sorters musik. Efter kommunala musikskolan skaffade de sig olika slags musikutbildning och de har båda studerat i New York på The New School for Jazz and Contemporary Music. De har sjungit och uppträtt tillsammans men har två helt separata karriärer med egna kvintetter och olika medmusikanter.

Christinas debutalbum kom 2007 och hon har sedan skördat fram-gångar med senare album. Hon har kombinerat musikkarriären med uppdrag som sångpedagog/musiklärare. Förutom frilansandet jobbar hon nu på Musikhögskolan i Örebro och ansvarar för sångutbildningen på Scandinavian Jazz och Blues Academy. där hon bland annat genomför workshops i exempelvis improvisation.

Rigmors debutalbum kom 1996 och hon har sedan haft flera album som sålt guld och fått flera priser. Hon ger konserter regelbundet och jobbar i både det lilla och det stora formatet. 2007 kom exempelvis albumet Alone With You där hon själv skrivit all musik. Detta sålde guld och gav henne en grammis för årets jazz. Hon har samarbetat med Radio String Quartet Vienna som hon gav ut ett album tillsammans med och de gav mer än 50 konserter i Sverige och övriga Europa. Rigmor Gustafsson var medverkande i bröllopskonserten för kronprinsessparet. Hon har fortsatt att ge ut eget material och har även varit sommarpratare i P1 samt medverkat vid Nobelfesten.

Hon har dessutom hunnit med att vara adjungerad professor vid Musikhögskolan Ingesund under ett par år.

Lyssna på ”The law of the lady” och ”Your smiling face” med Christina samt ”Close to you”, ”You doṅt have to worry”och ”Nostalgi” med Rigmor.

Frågor och uppgifter Rigmor och Christina Gustafsson

- Finn mer fakta om deras samverkan med olika musiker. Är det vissa artist-samarbeten som varit viktigare än andra?
- Christina har sin egen karriär som jazzsångerska som en del av sitt liv och undervisning som en annan. Ser ni fördelar respektive nackdelar med detta i förhållande till att helt satsa på det ena?
- Vad anser ni om Rigmors röst? Har ni upplevt någon av hennes konserter och har ni några minnen av hennes medverkan vid Nobelfesten och vid bröllopet mellan Victoria och Daniel?
- Hon har skrivit många jazzlåtar själv. Ta gärna reda på någon mer av dessa förutom exemplet You doṅt have to worry och lyssna på den. Vad anser ni om henne som låtskrivare?

Esbjörn Svenssons trio

Denna trio var en av de mest framgångsrika nutida jazzgrupper som funnits i Sverige. De fanns 1993–2008. Barndomsvännerna från Skultuna, Esbjörn Svensson och Magnus Öström började spela piano och trummor ihop och jazzen var deras intresse. Något år senare på 1990-talet kom basisten Dan Berglund med. En första cd gavs ut. Sedan gick karriären snabbt uppåt och framåt. Grammisarna började komma och de fick ett rykte om sig och detta tog dem på turnéer i många länder.

De blev en slags exportsuccé som förde fram den moderna jazzen som formats utifrån svenska förhållanden. Gränserna mellan jazz och pop flöt samman och de drog till sig publik som inte tillhörde den ”vanliga” jazzpubliken. De skördade stora framgångar exempelvis i USA och fick ofta representera den europeiska jazzen.

Trion hade ett sätt att inspireras av andra genrer, de tog till sig elektroniken och hade ett öppet förhållningssätt. Det var bland annat detta som inspirerade unga jazzmusiker och även andra. Esbjörn Svenssons trio inspirerades av allt från rock till barock.

Förutom fem grammisar fick de pris för årets bästa jazzalbum i England, jazzkatter, hederspris och mycket mera. Tyvärr slutade deras framgångssaga abrupt efter en dödlig olycka. Deras musik lever dock vidare i jazzkretsar och nya musiker inspireras av dem.

Lyssna till exempel på ”Seven days of falling” och ”Where we used to live”.

Frågor och uppgifter Esbjörn Svenssons trio

- Finn mer information om personerna som formade denna trio. Ta även reda på om de hade olika artist-samarbeten under karriären.
- Efter att ha lyssnat, hur vill ni själva beskriva deras musik? Kan ni finna några fler låtar av trion som ni uppskattar?
- Är detta en form av jazz som ni vill lyssna på eller föredrar ni någon av de andra jazzstilarna. Saknar ni sången eller är den överflödig i denna trios musik?

Esbjörn Svenssons trio, FOTO: Okänd.

Nils Landgren, FOTO: Carsten

Amanda Ginsburg, FOTO: Gonzales Photo

Amanda Ginsburg

Hon föddes 1990 och gick musiklinjen på gymnasiet och har tagit examen från Musikhögskolan i Stockholm. Under några år var Amanda en del av vokalgruppen IRIS. Hon började göra sig ett namn och blev nominerad till priset jazzkatten efter utgivande av EP tillsammans med andra musiker och släpp av de första hitlåtarna. Sedan gav Amanda ut sitt första egna album 2018. Hon har samverkat med många musiker bland annat trombonisten Nils Landgren som givit henne många lovord.

Amanda Ginsburg lyckas fånga vardagsnyanserna både i vemod och med humor. Hon sjunger ofta på svenska. Hon har fått en stor publik i Norden är en av våra mest älskade jazzsångerskor och har även fått två grammisar. På scen bjuder hon in till värme och sväng där de finurliga texterna blandas med lekfull jazz på ett melodiskt sätt.

Lyssna på ”Havsmelodi”, ”Var det mot mig du log?” och ”Du är en del av någon annans upplevelse”.

Frågor och uppgifter Amanda Ginsburg

- Att lyssna på svenska texter i förhållande till de engelska, hur upplever ni skillnaden? Är känslointrycket detsamma och sättet att ta till sig texterna?
- Amanda är en relativt ung jazzsångerska. Tror ni att det kommer att bli en god tillströmning av jazzmusiker, sångare/sångerskor även framöver?

Lina Nyberg, FOTO: Elvira Glante

Lina Nyberg

Lina, född 1970 växte upp i ett artistiskt och kreativt hem och är sångerska och kompositör och estradör. I över 20 år har hon givit ut ett 25-tal album och haft många turnéer i Sverige och utomlands och är en uppskattad liveartist. Hon har en examen i sång vid musikhögskolan och en master i komposition och gör ibland beställningsverk som tonsättare.

Hon är nu pendlande mellan jazz och konstmusik och med en teatralisk karaktär. Musikaliskt har Lina en karaktäristisk kantig och tvär sångstil och en iver att med humor skruva till jazzen och inte stryka medhårs. Lina har under lång tid varit en av jazzens engagerade röster och inte bara musikaliskt utan även i arbetet för hållbarhet och jämställdhet i branschen. Hon är en av centralgestalterna. Hon har fått många priser och stipendier bland annat från Svenska musikaliska akademin, priset Jazzkatten med flera.

Lyssna till exempel på ”Here, there and everywhere”, ”To Say Goodbye” och ”Dear December”.

Frågor och uppgifter Lina Nyberg

- Vad menas med att hon har haft en artistisk och kreativ uppväxt? Ta reda på detta och även mer kring henne som en av centralgestalterna och som tonsättare.
- Anser ni att beskrivningen av hennes röst och musik stämmer? Kan ni resonera kring vad som kan menas med kantig och tvär sångstil?
- Känner ni till några andra låtar med henne? Tilltalas ni av hennes musik? Nämn några andra nutida kvinnor som är jazzmusiker som ni har lyssnat till.

Bo Sundström, FOTO: Gonzales Photo

Bo Sundström

En höstdag 1961 i Piteå föddes Bo Sigvard Sundström. Han blev så småningom låtskrivare, sångare och gitarrist. De flesta har mött honom musikaliskt som förgrundsgestalt i Bo Kaspers orkester. I denna orkester som hållit på mer än 30 år har man blandat pop, soul, jazz och visor till en helt egen genre. Men Bo har givit ut egna album där hans jazz kan få blomma ut.

Han verkar enligt recensenter vara född att sjunga äldre och nyare jazzlåtar och på hans album ”Det kanske händer” finns även med någon egen jazzlåt. I låtar där ursprungstexten är på engelska sker något med klangerna när den svenska översättningen av texten ska passa in i melodin med nya böjningar och stavelser. Detta verkar Bo behärska och älska. Hans framföranden har ett ledigt och anspråkslöst anslag. Han vill göra låtarna rättvisa utan att lägga till för mycket. Bo Sundström sjunger jazz på svenska och låter amerikanska jazzlåtar och svenska bli en del av samma tradition.

Under karriären har det stundom blivit för mycket drickande. Enligt honom själv så har kärleken ändrat en del på detta. ” Jag har skruvat åt kranen ordentligt och lever ett mycket mer aktivt och fysiskt liv. Jag känner mig mycket friskare och sundare nu.”

Lyssna på ”Skyll på mig”, ”Allt är som förut” och ”Som vanligt”.

Frågor och uppgifter Bo Sundström

- Ge varandra mer information om både artisten Bo Sundström och om Bo Kaspers orkester.
- Hur vill ni beskriva hans sätt att framföra jazz? Lyckas han och känner ni igen några av de låtar som han översatt?
- I artistbranschen utsätts man ofta för tryck att dricka och att varva ner med alkohol och kanske även annat. Bo är bara ett exempel i sammanhanget. Finns det enligt er orsaker till att många artister testar och missbrukar alkohol och andra droger?

Claes Janson, FOTO: Okänd

Ronja Rövardotter, FOTO: Okänd

Claes Janson

Claes föddes 1947 i Nyköping, var i Sundsvall under de första skolåren och flyttade till Uppsala. Han håller fortfarande på och ger oss jazzlåtar med sin röst som känns igen av många. Claes Janson har hunnit med mycket och har ett rykte om sig att vara varm och generös. Claes har studerat vid Musikhögskolan, drivit jazzklubben Fasching, spelat utomlands, organiserat festivaler, varit konferencier men främst av allt har han varit Jazzsångaren. Förutom konserterandet har han varit inblandad i ett stort antal festivaler, i första hand som sångare, men även som konferencier, artistbokare och arrangör. Under många år har han även varit med i kvartetten Good Morning Blues som så småningom växte till en septett.

Dessutom har han medverkat i filmer exempelvis som rövaren Tjorm i Ronja Rövardotter. Han tolkar gärna andra både på scen och i album såsom Georg Riedel och Povel Ramel. Han har givit ut mer än 40 album och erhållit ett stort antal stipendier och priser.

Lyssna på ”Följ mig bortåt vägen”, ”Har du kvar din röda cykel” samt ”En mun är hälften av en kyss.”

Frågor och uppgifter Claes Janson

- Ta reda på mer om Claes karriär och speciellt bandet Good Morning Blues som varit verksamt i över 50 år.
- Har ni hört någon av hans tolkningar av andra artister såsom Riedel och Ramel? Finn gärna något exempel och spela upp.
- Ge era spontana reaktioner kring hans röst, frasering osv.Är det en behaglig röst?

Musikleken

2027

Avslutningsvis denna cirkel

Avslutningsvis kan ni nu i gruppen fundera kring om det är någon del i materialet som ni ytterligare vill fördjupa er i. Om ni önskar kan ni lägga till ytterligare sammankomst. Hoppas att dessa tre genrers musik har givit er flera intressanta, tankeväckande och fina stunder samt att ni har haft goda diskussioner. Förhoppningsvis har ni också lyssnat till musik eller artister som varit en ny bekantskap. Fundera tillsammans kring vad ni kan ta med er från cirkeln till tävlingstillfället.

Tack för ert intresse för temat. Musiken är en av vägarna för att öka förståelse och kunskap kring olika uttryck och genrer.

NBV och tävlingsledningen Johnny och Lilleby Boström hoppas att ni ska lyckas svara på många av frågorna i Musikleken-tävlingen första tisdagen i februari!

Vi önskar er alla lycka till med tävlingens olika delar. Låt musiken vara en del av era liv. Den berikar och ger oss glädje!

NBV
NYKTERHETSRÖRELSENS
BILDNINGSVERKSAMHET

www.nbv.se

9 789199 107929

ISBN: 978-91-991079-2-9

Studieförbundet där människor och idéer växer